

Cao Th_đng (1864-1893)

Tác Giả: Saigon Echo s_đu t_đm

Thứ Bảy, 30 Tháng 10 Năm 2010 09:59

Cao Th_đng (1864-1893) là m_đt tr_đ th_đ đ_đc l_đc c_đa Phan Đình Phùng, và là m_đt ch_đ huy_đ xu_đt s_đc trong cu_đc kh_đi nghĩa H_đng Khê (1885-1896) trong l_đch s_đ Vi_đt Nam _đ cu_đi th_đ k_đ 19.

Cao Th_đng

Cao Th_đng (1864-1893) là m_đt tr_đ th_đ đ_đc l_đc c_đa Phan Đình Phùng, và là m_đt ch_đ huy_đ xu_đt s_đc trong cu_đc kh_đi nghĩa H_đng Khê (1885-1896) trong l_đch s_đ Vi_đt Nam _đ cu_đi th_đ k_đ 19.

Cao Th_đng ch_đ huy_đ t_đp th_đ rèn đúc đ_đc 350 kh_đu súng, gi_đng y nh_đ súng tr_đng Pháp k_đu 1874.

Thân th_đ & s_đ nghi_đp

Cao Th_đng sinh tr_đng trong m_đt gia đình nông dân _đ Hàm L_đi thu_đc xã S_đn L_đ, huy_đn H_đng S_đn, t_đnh Hà Tĩnh[1].

Năm Giáp Tuất (1874), khi m_đi 10 tu_đi, Cao Th_đng đi theo Đ_đi L_đu (Tr_đn Quang Cán) [2] làm liên l_đc cho nghĩa quân mà tr_đu đình Hu_đ g_đi là gi_đc C_đ Vàng[3]. Sau khi Đ_đi L_đu ch_đt, Cao Th_đng l_đn tr_đn, đ_đc giáo th_đ Phan Đình Thu_đt (anh ru_đt Phan Đình Phùng) đ_đa v_đ nuôi.

Năm 1881, khi ông Thu_đt m_đt Cao Th_đng tr_đ v_đ S_đn L_đ làm ru_đng. Năm Giáp Thân (1884), Cao Th_đng b_đ vu cáo là th_đ ph_đm gi_đt v_đ Qu_đn Loan nên b_đ b_đt và giam t_đi nhà lao Hà Tĩnh.

Ngày 2 tháng 10 năm _đt D_đu (5 tháng 11 năm 1885), th_đ lĩnh trong phong trào C_đn v_đng là Lê Ninh đã đ_đa quân đ_đn t_đp kích tòa thành trên, gi_đt ch_đt B_đ chánh Lê Đ_đi, b_đt s_đng Án sát Tr_đnh Vân B_đu, và gi_đi phóng tù nhân, trong đó có Cao Th_đng.

Gia nh_đp l_đc l_đng H_đng Khê

Trở lại quê nhà, Cao Thận cùng Cao Nữu (em ruột) và Nguyễn Kiêu (bên thân) chiêu mộ được khoảng 60 người đến cùng chí hướng, rồi tập hợp cùng họ Nguyễn đến tham gia cuộc khởi nghĩa Hương Khê do tiến sĩ Phan Đình Phùng (người được vua Hàm Nghi giao trách nhiệm chỉ huy phong trào kháng Pháp ở Hà Tĩnh) làm thủ lĩnh.

Ban đầu, Cao Thận được phong làm Quân cơ. Đến đầu năm 1887, khi phong trào bị suy yếu, Phan Đình Phùng giao quyền chỉ huy lại cho Cao Thận để ra Bắc đến các tỉnh Sơn Tây, Hải Dương, Bắc Ninh,... tìm sự hỗ trợ và liên kết lực lượng.

Ở Hà Tĩnh, Cao Thận cùng các chỉ huy khác như Cao Nữu, Cao Đột, Nguyễn Niên,... đem quân đến làng Lê Đình (Hương Sơn) để tiếp nhận lại lực lượng, luyện quân, xây dựng hệ thống đồn lũy, rèn đúc vũ khí,...

Theo thông tin trên báo Hà Tĩnh (bên dưới là đăng tại ngày 21 tháng 8 năm 2009) thì Cao Thận đã cho xây dựng một hệ thống đồn lũy tại vùng vào dãy Thiên Nhãn và Giăng Màn, vây kín ba mặt Bắc, Tây, Nam, sẵn sàng ứng phó cho nhau một cách nhanh chóng. Ngoài ra, ở đây còn có đường rút sang Lào, có đường sang Nghệ An, vào Quảng Bình, xung các vùng thuộc Hà Tĩnh. Quân Pháp tiến vào đây chỉ có một con đường duy nhất là Quốc lộ 8. Chính vì thế mà những căn cứ này đã được dùng cho đến ngày cuối cùng của cuộc khởi nghĩa (1896)[4].

Đặc biệt đến với Cao Thận rèn đúc vũ khí, nhà sách Phạm Văn Sơn kể:

Một số khó khăn nhất bị gây bởi việc thiếu vũ khí. Kinh nghiệm cho thấy gọi mua giáo, gươm guốc không đáng ngại bằng súng đạn... Cho nên Cao Thận liền nghĩ cách chế tạo súng đạn... Trong một trận giáp chiến trên đường Nghệ An-Hương Sơn, Cao Thận đoạt được 17 khẩu súng bên mau của quân Pháp... Ông liền cho thợ rèn ở hai làng là Vân Chàng và Trung Lương (Hà Tĩnh) lấy súng làm mẫu... Sau một tháng ròng đúc được 350 khẩu như hình thức súng năm 1874 của Pháp...[5]

Cuối tháng 9 năm 1889, Phan Đình Phùng tập hợp lực lượng ở Hà Tĩnh. Như Cao Thận và các chỉ huy khác, mà lực lượng lúc này đã có khoảng ngàn lính và 500 khẩu súng kiểu Pháp và rất nhiều súng hỏa mai[6]. Nhờ sự trợ giúp trong công tác chu cấp lương thực, mìn mìn đã khá, Phan Đình Phùng và Cao Thận bèn cho mở rộng địa bàn hoạt động ra khắp bên tỉnh là Thanh Hóa, Nghệ An, Hà Tĩnh và Quảng Bình; làm công tác vận động đi lại Bắc-Nam và công cuộc thôn tính nước Việt của quân Pháp.

Kể từ đó trở đi, Cao Thận trở thành một trung tâm của thủ lĩnh Phan Đình Phùng, và là một chỉ huy dũng cảm và xuất sắc của lực lượng Hương Khê. Mặc dù bên nhận công việc đi hành chung và rèn đúc vũ khí, nhưng Cao Thận cũng đã tham dự một số trận đánh, đáng kể là trận:

- Chiến cuộc cần quét của quân Pháp tại khu Hối Trùng và Ngàn Sâu vào đầu tháng 8 năm 1892.
- Dùng mưu bắt sống được Tuân phủ Đình Nho Quang vào tháng 3 năm 1892, làm chủ động đánh lui quân Hà Tĩnh[7].

Thấy nghĩa quân Hương Khê ngày càng lớn mạnh, quân Pháp một mặt tăng cường cần quét,

thu hßp phßm vi hoßt đßng cßa quân, mßt khác tìm cách cßt đßt liên lßc gißa các quân thß, và gißa nghĩa quân vßi nhßn dân.

Tß trßn

Đß phá thß bß bao vây và mß rßng đßa bàn hoßt đßng, đßc thß lĩnh Phan Đình Phùng đßng ý, tháng 11 năm 1893[8], Cao Thận ng cùng Cao Nßu, Nguyßn Niên đem khoßng mßt ngàn quân tß Ngàn Trßi mß trßn tßn công lßn vào tßnh lß Nghß An. Trên đßng hành quân, nhißu đßn trßi đßi phßng bß phá bß. Nhßng trßn trßn tßn công đßn Nu (hay Nß) ß Thanh Chßng (mßt huyßn mißn núi nßm ß phía tây nam thußc tßnh Nghß An), Cao Thận ng trúng mßu cßa viên đßn trßng tên Phißn.

Sß gia Phßm Văn Sßn kß:

ß đßn Nß chß có trăm quân. Lißu sßc không chßng nßi, thißu úy đßn trßng tên Phißn chia quân ra làm hai, mßt nßa ß giß đßn, mßt nßa ra ngoài mai phßc. Khi Cao Thận ng phát lßnh tßn công, thì quân ông bßt ngß bß hßa lßc cßa đßi phßng đánh kßp tß cß hai phía trßc và sau. Cao Thận ng không may bß đßn, chßt tßi trßn tißn lúc 29 tußi, gây tßn thßt lßn cho nghĩa quân Hßng Khê...Đß trß thù cho ông, ngày 29 tháng 3 năm 1894, Lßnh Lßi đã tß chßc trßn đã phßc kích tßi Vßn Sßn (Nam Đßng). Cußi cùng, Đßc binh Nguyßn Bßo đã gißt đßc thißu úy Phißn[9].

Lßi đßng cß hßi nghĩa quân bß mßt ngßi đßng đßu tài gißi, quân Pháp tăng thêm binh lßc rßi sißt chßt vòng vây. Nghĩa quân Hßng Khê cß gßng đánh trß nhßng cußc vây quét, nhßng thß lßc cßa lßc lßng ngày càng gißm sút.

Sau khi hy sinh

Sau khi Cao Thận ng mßt, nghĩa quân Hßng Khê thßng mßt trßn lßn ß Vß Quang (tháng 10 năm 1894), nhßng vßn xoay chuyßn đßc cß tình thß. Ngày tháng 12 năm 1895, thß lĩnh Phan Đình Phùng cũng bß tß thßng trong mßt trßn kßch chißn [10]. Đßn đßu năm 1896, cußc khßi nghĩa Hßng Sßn mà Phan Đình Phùng, Cao Thận ng và các tßng lĩnh khác đã dày công xây đßng kßt thúc.

Theo sß lißu thì di hài Cao Thận ng đßc cß nghĩa quân đßa vß chôn cßt tßi Ngàn Trßi (núi Vß Quang). Hißn ß làng Khê Thßng, huyßn Hßng Khê có đßn thß ông [11], và tên ông cũng đã đßc dùng đß đßt tên cho trßng hßc, đßng phß tßi nhißu tßnh thành trên khßp nßc Vißt Nam.

Thßng tißc

Mßt đi mßt trß thß đßc lßc là Cao Thận ng, quá thßng tißc Phan Đình Phùng đã làm hai câu lißn đß thß, và nhß Võ Phßt [12] soßn mßt đßc bài văn tß Nôm đß cho ông đßc. Trong bài văn tß có đoßn:

Hào kß tß y tài,

Kinh luân là chí;

Vén mây nßa gßnh giang san

Vß cánh bßn phßng hß thß,

Gßp qußc bß đßng cßn binh cách, nghĩa giúp vua chung nßi ân ßu,

Bß gia đình theo vßc nhưng đao, lòng đánh gißc riêng phßn lao tuß ;

Đ_đa b_đ mu_đn theo dòng Nh_đc m_đc, thét hung bào t_đng ghê tr_đn oai linh,
Thiên tài toan h_đc ch_đ c Võ h_đu, ch_đ s_đng đ_đn b_đt bao ch_đng c_đ trí;
Đ_đn quân t_đng Đ_đng nhưng v_đng m_đng, c_đ m_đ n quan phòng,
T_đ c tr_đu đình Ch_đng v_đ gia phong, kéo c_đ tân ch_đ;
Nh_đng ch_đc r_đng: ba sinh có ph_đc, h_đm h_đ mài g_đ m chu_đt đá, chí khuông phò không ph_đ v_đi
quân v_đng.
Nào ng_đ đầu! m_đt s_đm không ch_đng, m_đ m_đng đ_đn l_đc tên bay, tr_đng ch_đn đ_đu b_đt đầu là s_đ
h_đ;...
...Thôi! Thôi!
C_đa tía l_đu vàng đành k_đ khu_đt, đem thân bách ch_đn, đ_đ t_đng th_đm cho t_đ m_đt anh hùng.
S_đng đ_đng g_đ m b_đc m_đc ng_đ i còn, truy_đn l_đnh ba quân, thét h_đi m_đnh đ_đ xây n_đn binh tr_đ.
Th_đng ôi là th_đng,
K_đ sao x_đt k_đ [13].

Trong sách Vi_đt Nam vong qu_đc s_đ c_đa Phan B_đi Châu cũng có đo_đn vi_đt v_đ Cao Th_đng nh_đ
sau:

...Đ_đ h_đt Hà Tĩnh, trong kho_đng 11 năm, (nh_đu ng_đ i) đã l_đu m_đng đánh nhau v_đi Pháp, v_đt v_đ
trăm tr_đn đánh tr_đ thành danh t_đng m_đt th_đi, reong s_đ y n_đi b_đt n_đi b_đt có Ch_đng doanh
nghĩa binh là Cao Th_đng,...Th_đng qu_đ c_đm, th_đn ch_đn, th_đy m_đt cái s_đng tây mà có th_đy theo
k_đu ch_đ t_đo ra tình x_đo không kém gì c_đa Pháp. Đánh nhau v_đi Pháp, ông đã chém đ_đc đ_đu
nh_đng quan m_đt, quan hai c_đa Pháp, quân Pháp đã ph_đi khuyên nhau h_đ g_đp Th_đng là ph_đi
tránh đi. Giá mà trong n_đc có đ_đc m_đy trăm ông Th_đng thì ng_đ i Pháp ch_đ ph_đi rút v_đ Tây
Đ_đ?...Th_đng ch_đt, ng_đ i Pháp đ_đt ch_đ làng (ông) qu_đt m_đ ông lên...T_đc thay! (Nguyễn) Chanh,
Th_đng ch_đt r_đi, Hà Tĩnh không có danh t_đng n_đa...[14]